

1863 – 1864 m. sukilimas

1863–1864 m. sukilimas – tai ilgai laukta ir subrandinta ginkluota kova. Galima sakyti, kad ji yra 1794 m. suorganizuoto Tado Kosciuškos sukilimo ir 1830–1831 m. įvykusio sukilimo tęsinys.

Sukilimą buvo nutarta pradėti 1863 m. pavasarį, bet caro valdžia, nenorėdama leisti pasiruošti iki galo sukilimo vadovybei, išprovokavo sukilimo pradžią anksčiau. 1863 m. sausio mėn. pirmojoje pusėje buvo paskelbtas rekrutų šaukimas į kariuomenę. Todėl sausio 22 d. Centrinis tautinis komitetas Varšuvoje, pasivadinęs Laikinąja tautine vyriausybe, išleido manifestą Lenkijoje, o vasario 1 d. Lietuvos provincijos komitetas – Lietuvoje. Manifestas kvietė į kovą įsitraukti visus visuomenės sluoksnius. Caro valdžia labai stengėsi žmones atgrasinti nuo sukilimo. Valdžios įstaigos platino nurodymus, karikatūras, įsakymus, atsišaukimus, kuriuose kvietė nedalyvauti sukilime, bausti asmenis, renkančius pinigus ir kitokius dalykus sukilimui, ragino neplatinti ir neklausyti jokių pasakojimų apie sukilimą, tačiau sukilimas plėtėsi ir greitai apėmė visą šalį: vyko mūšiai, susidūrimai su okupacine kariuomene.

Sukilimas ir Vilkija

(Prie Ringovės piliakalnio)

1863 m. pavasarį Lietuvoje prasidėjo sukilimas prieš carinės Rusijos priespaudą (carinio teismo teigimu, jis pirmasis iškėlė sukilimo vėliavą Lietuvoje). A. Mackevičius pirmasis išsakė nepriklausomos Lietuvos idėją. Kovo 20 d. Paberžės bažnyčioje jis perskaitė sukilėlių manifestą, kuriame gyventojai raginami sukilti, kad būtų atkurtas nacionalinis valstybingumas, pripažintos liaudies pilietinės teisės, nemokamai suteikta žemės. Po to jis nuskubėjo į kleboniją, kur nusimetęs sutaną apsilviko trumpais kailiniais, susiveržė diržu ir prisikabino pistoletą.

Dešimt mėnesių A. Mackevičius ir jo vadovaujami sukilėliai kovėsi su rusų kariuomenės įvairiais daliniais. Dalyvavo daugiau negu dvidešimtyje kautynių. Žuvo daugelis bendražygių, o jam sekėsi - nebuvo net sužeistas.

Po paskutiniųjų kautynių lapkričio 26 d. prie Lebedžių ir Karalgirio kaimų (Panevėžiuko apyl., Kauno raj.), eidamas Kauno vaivadijos sukilėlių karinio viršininko pareigas, A. Mackevičius perdavė savo būrio vadovavimą O. Kognovickiui, o pats nusprendė vykti į Lenkiją asmeniškai atnaujinti ryšius su sukilimo vadovybe.

Trise atvyko prie Nemuno tarp Vilkijos ir Seredžiaus. Neradę valties persikelti, užėjo į pirkią pasišildyti. Atsitiktinai pro šalį važiuavę rusų kareiviai užėjo į pirkią ir pamatė prie stalo sėdinčius tris vyrus. Vienas iš sėdėjusių pakilo, nusižiovavo ir lėtu žingsniu išėjo.

Kareiviams kilo įtarimas, ėmė tikrinti dokumentus, pasigedo trečiojo, bet jis jau buvo dingęs. Prasadėjo gaudynės ir A. Mackevičius buvo sugautas.

1981 m. birželio 6 dieną iniciatyvinė grupė pastatė Ipolito Užkurnio sukurtą koplytstulpį. Ant jo švietė užrašas: "A.Mackevičiui, žuvusiam už savo ir mūsų laisvę".

1998 m. šioje vietoje pastatytas paminklinis akmuo

(Prie J. ir A. Juškų muziejaus)

Iki išvežimo į Kauną, Antanas Mackevičius buvo kalinamas Vilkijos klebonijoje - dabartiniame J. ir A. Juškų muziejuje.

Gruodžio 17d. kunigas suimtas ir pristatytas į Kauno kalėjimą (dab. Maironio namas). Atsisakius išduoti sukilimo vadus M. Muravjovo nutarimu sukilėlių vadui paskirta mirties bausmė pakariant. Nuosprendis įvykdytas Kaune, Ožėškienės g. 1863 m. gruodžio 28 d. 11 val.

Kartuvių kalnelis Vilkyjoje.

Vilkyjoje, šioje vietoje, buvo kariami sukilėliai bei vietiniai vadai, dėl to tai buvo praminta kartuvių kalneliu.

Ginkluota kova baigėsi, bet kova prieš rusinimą tęsėsi.

Senosiose Vilkyjos kapinėse palaidotos 4 knygnešės - daraktorės. Jų kapą ženklina antkapinis paminklas - kryžius, kurio viduryje esančioje stačiakampėje lentoje yra iškilų raidžių užrašas, bylojantis, jog čia ilsisi seserys Marijona ir Elžbieta Palubenskaitės, Uršulė Murauskaitė ir Regina Asanavičienė.

Šių knygnešių veikla prasidėjo XIX a. 9-tame dešimtmetyje Pagirių kaime, seniau vadintame Paliesiais, eigulio Antano Palubensko sodyboje. Jo dukros Marijona ir Elžbieta, kartu su jų namuose gyvenusia Uršule Murauskaite, savo gyvenimą pašventė knygų platinimui ir vaikų mokymui. Šios knygnešės įkūrė pirmąją Vilkijos parapijinę mokyklą, kurioje mokė vaikus skaityti, rašyti ir katekizmo.

Sidabražolė – tai ne paprastas augalas, tai istorija apie broliją, kuri skleidė lietuvišką žodį Vilkijoje ir jos apylinkėse. Tai knygnešių slaptažodis, kuris galėjo padėti šiems drąsiems žmonėms pasislėpti nuo apsimetėlių. Galiausiai mirus paskutiniam knygnešiui, Vilkijos senosiose kapinėse aplink jo kapą buvo apsodintos sidabražolės.

Nors jų jau nebėra, istorija vis dar gyva...

Parengė istorijos mokytoja A. Plentaitė